

MAARTEN
VAN DER
WEIJDEN
OVER
ZWEMMEN
IN VIES
WATER

‘Voor
de start
een
handje
Norit’

TEKST DORINE VAN KESTEREN
BEELD CASPER VAN AGGELEN

Hoe fantastisch het eindresultaat ook was, de Elfstedentocht van Maarten van der Weijden had afgelopen zomer een valse start. Vanwege de hoge concentratie bacteriën in het water mochten recreanten niet meezwemmen. Reden voor de langeafstandszwemmer en Olympisch kampioen om aandacht te vragen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Zwemmen in natuurwater, het mooiste wat er is. Maarten van der Weijden, die in 2008 in Peking Olympisch goud haalde op de 10 kilometer in open water, praat met liefde en enthousiasme over zijn sport. “Buiten zwemmen geeft een gevoel van vrijheid. Nederland kent zoveel prachtige wateren. Terwijl ik rustig door het water zwem, zie ik het landschap aan me voorbijtrekken. Weilanden, akkers, industrieterreinen, huizen, tuinen. Ik zie dorpen en steden ontwaken, mensen koffie drinken en zich klaarmaken om naar hun werk te gaan.” En dan te bedenken dat de overweging om ooit de stap van het zwembad naar het open water te maken, wat minder inhoudelijk van aard was. “In 2000 ben ik ermee begonnen omdat er toen een WK Openwaterzwemmen in Hawaï was, en dat leek me wel een leuk reisje”, lacht hij. “Toen bleek dat het wel bij

mij past om langere afstanden te zwemmen. De wedstrijdsport is een tactisch spel, dat draait om strategie en gebruikmaken van de wind en de stroming. Net als bij wielrennen: ga je zo hard mogelijk of probeer je, zoals ik, energie te sparen, ‘in het wiel’ van je tegenstanders te blijven en daarna de eindsprint te winnen?”

Norit

Een goede waterkwaliteit is natuurlijk een essentiële voorwaarde voor deze sport. Een die afgelopen zomer roet in het eten gooid bij de Elfstedenzwemtocht die Van der Weijden organiseerde om geld op te halen voor kankeronderzoek. Zo’n 1.600 mensen waren van plan om delen van de tocht mee te zwemmen, maar dat ging niet door. Het waterschap Friesland had een te hoge concentratie poepbacteriën gemeten in het water. In eerste instantie wilde Van der Weijden er toen zelf ook de brui aan geven.>

**'HET
EVENEMENT
MOEST NIET
OM MIJ
DRAAIEN,
MAAR OM
DE MEE-
ZWEMMERS'**

"Het evenement moest niet om mij draaien, maar om de meezwimmers. Zij hadden ook maanden getraind en donateurs geworven. Dat was het concept. Uit een soort solidariteit wilde ik toen ook afhaken. Maar later dacht ik: daar hebben kankerpatiënten helemáál niets aan."

Hij vervolgt: "Ik realiseerde mij dat de kans groot was dat ik buikgriep zou oplopen. Voor mezelf kon ik dat risico wel nemen, maar voor de deelnemers lag dat anders. De vergunning voor de City Swims was afgegeven onder de voorwaarde dat het zwemwater voldeed aan de normen."

Eerlijk gezegd heeft hij zelf weinig gemerkt van de slechte waterkwaliteit, blikt hij terug. "Ik heb 55 uur gezwommen in water dat niet aan de kwaliteitseisen voldeed en

**'HET BELANG
VAN SCHOON
OPPERVLAKTEWATER
IS MIJ MEER DAN
OOIT DUIDELIJK
GEWORDEN'**

heb geen buikgriep gekregen." Maar het had ook anders kunnen lopen, realiseert hij zich. De voorlichtingscampagne van het waterschap voor de waterrecreatiesector (zie kader) heeft hij dan ook van harte ondersteund. "Het belang van schoon oppervlaktewater is mij deze zomer meer dan ooit duidelijk geworden."

In Nederland is de waterkwaliteit overigens relatief goed, aldus de man die overal ter wereld in natuurwater zwom. "In China heb ik weleens een wedstrijd gezwommen in water waarin een fabriek een paar kilometer verderop zijn afvalwater loosde. Die lozingen zagen we gewoon gebeuren. En in Argentinië lagen we in een rivier met kadavers van dode dieren. Hoe we dat oplosten? Voor de start een handje Norit, en wat meer cola drinken dan normaal."

Overlevingsschuld

Miljoenen mensen volgden de barre tocht van Van der Weijden in Friesland op de voet, zowel fysiek als op afstand. De topsporter haalde meer dan 5 miljoen euro op, ondanks dat hij niet de totale 200 kilometer volmaakte. Na 163 kilometer, in Burdaard, was het op. Ziek en uitgeput werd hij uit het water getild. "Van tevoren zei ik: ik heb er alles voor over om het te halen. Maar hoe ver en hoe diep kan je daarbij gaan? Nog niet eens halverwege had ik al zóveel pijn. Uiteindelijk heeft mijn arts bepaald wanneer ik moest stoppen, op het moment dat het niet langer medisch verantwoord was. Die keuze had ik bewust bij hem neergelegd; dat was voor mij het enige eindscenario waarin ik zeker wist dat ik letterlijk alles had gegeven."

De drijfveer van Van der Weijden ligt in

zijn verleden. Op zijn negentiende had hij leukemie. Na vier chemokuren en een stamceltransplantatie werd hij volledig genezen verklaard. Later kreeg hij last van, zoals hij het noemt, overlevingsschuld: waarom herstelde hij wel, en andere kankerpatiënten niet? "Het voelt oneerlijk dat zoveel anderen niet het geluk hebben om beter te worden. Dát is de bestaansreden van de Maarten van der Weijden Foundation, mijn stichting die de financiering steunt van twaalf onderzoeken naar nieuwe kankertherapieën en -medicijnen."

WILSKRACHT

Met zijn Elfsteden Theatertour heeft de zwemmer de afgelopen maanden een vervolg gegeven aan de zwemtocht. Ook dit was een manier om geld in te zamelen: van elk verkocht kaartje ging 11 euro naar zijn stichting. De voorstelling was een persoonlijke terugblik op de voorbereidingen en op hoe hij de tocht heeft beleefd. "Ik vertelde bijvoorbeeld dat ik heel slecht tegen kou kan. Ook in augustus, tijdens die hete zomer van 2018, was het water maar 22 graden. Hoe voorkom je nu dat je te veel afkoelt? Ik vertelde dus over de thermometer die ik had ingeslikt en het kastje op mijn rug dat mijn team permanent voorzag van informatie over mijn lichaamstemperatuur. Ik vertelde ook over wilskracht, over doorgaan toen ik écht niet meer kon. Zo nam ik het publiek mee in mijn gedachten. Ik beleefde de hele tocht dan zelf ook weer opnieuw. Daarom deden we ook maar elf voorstellingen; het moest wel echt blijven." Rest de vraag of er ooit nog een tweede Elfstedentocht komt, maar dan mét meezwimmers. Van der Weijden, peinzend: "Er zijn dagen dat ik blij ben dat het hele project erop zit. Het was natuurlijk een zware belasting, niet alleen voor mijzelf, maar zeker ook voor m'n gezin. Maar er zijn ook dagen dat ik denk: het was zo mooi, het kan zoveel opleveren voor kankeronderzoek, we doen het nog een keer. Voor mij is het drie dagen lijden, maar dat is natuurlijk niet te vergelijken met het lijden van kankerpatiënten. Kortom: ik twijfel."•

Jan Roelsma

WETTERSKIP FRYSLÂN: 'Waterkwaliteit is maatschappelijke verantwoordelijkheid'

An bootjes geen gebrek in Fryslân. Hartstikke mooi voor de provincie die zich profileert als het mekka voor de pleziervaart, maar er is ook een keerzijde. Een deel van die boten loost zijn toiletwater nog steeds rechtstreeks in de meren, kanalen en sloten – met alle gevolgen van dien voor de waterkwaliteit. "Het doorspoelen van het toilet brengt bacteriën zoals E.coli in het vaar- en zwemwater. Sinds 2009 geldt er een wettelijk loosverbod, maar dit is heel moeilijk te controleren en te handhaven. In de praktijk gebeurt het dus nog steeds", zegt Jan Roelsma, coördinator waterkwaliteit bij Wetterskip Fryslân.

Het vuilwater van watersporters was een van de oorzaken van de gebrekkige zwemwaterkwaliteit bij de Elfstedentocht van Maarten van der Weijden. Zeker omdat het toen vanwege 'Leeuwarden Culturele Hoofdstad van Europa' nog eens extra druk was met pleziervaartuigen. Daarnaast speelde de droogte een rol. "Daardoor konden wij het oppervlaktewater minder vaak doorspoelen met vers water dan gebruikelijk. Ook was het vlak voor de tocht flink gaan regenen, waardoor al het vuil van de straten het water instroomde."

Natuurlijk, het water waar Van der Weijden in zwom, is officieel geen zwemwater, erkent Roelsma. Toch vindt hij het van >

'FRIESLAND
WIL OP
TERMIJN
AL HET
RECREATIE-
WATER
BENOEMEN
TOT ZWEM-
WATER'

belang dat de kwaliteit hiervan goed is. “De realiteit is dat hier toch wordt gezwommen, zeker op mooie, drukke zomerdagen. Bovendien heeft de provincie Friesland de ambitie om op termijn ál het recreatiewater te benoemen tot zwemwater.”

Opvangen

In het verleden bestond er geen systeem om het toiletwater van de recreatievaart in te zamelen, maar nu zijn er volgens Roelsma voldoende alternatieven. “Mensen kunnen gebruikmaken van toiletvoorzieningen op de wal. Daarnaast kunnen zij hun toiletwater opvangen, bijvoorbeeld in chemisch toilet, vacuüm toilet of vuilwater-tank. Het opgevangen water kunnen ze vervolgens afgeven bij een uitpompstation. Jachthavens met meer dan vijftig ligplaatsen zijn verplicht om zo’n faciliteit aan te bieden. Ook elders in de vaargebieden zijn er voldoende uitpompstations.”

Met een ‘Schoonwatercampagne’ willen Wetterskip Fryslân, Recreatieschap De Marrekrite, Watersportverbond regio Noord, de Friese Milieu Federatie en de provincie het belang van schoon water benadrukken en het gebruik van vuilwaterinnamesystemen promoten onder recreatieschippers. Aanvankelijk met vrij beperkt resultaat, aldus Roelsma. “Mensen redeneren: wat maakt die ene toiletlozing van mij nou uit? Maar zij realiseren zich niet dat tienduizenden kleine lozingen één hele grote maken.”

Afgelopen zomer, voorafgaand aan de Elfstedenzwemtocht, committeerden Maarten van der Weijden en zijn stichting zich aan de campagne. En dat maakte verschil, aldus Roelsma. “De boodschap landde veel beter toen de organisatie van Maarten de folders uitdeelde. Het maakt gewoon meer indruk als een Bekende Nederlander de afzender is.”

Gezondheid

Voor de zomer van 2019 maken deskundigen zich nu al zorgen over de kwaliteit van het open water. Door de droogte nemen de gewassen nog steeds veel minder mest op. Bij de eerste grote regenbuien spoelt die mest uit naar de sloten, plassen en meren. En dat bevordert de groei van kroos en algen. Roelsma: “Ons waterschap werkt intensief samen met de landbouwsector. De bedoeling is dat de boeren veel meer specifiek gaan bemesten, waardoor er minder mest uitspoelt. Dit is onontbeerlijk om op middellange termijn te zorgen voor vermindering van vooral blauwalg. Uiteindelijk is de kwaliteit van het oppervlaktewater een maatschappelijke verantwoordelijkheid: van de overheid, de landbouw én de recreatiesector. Het gaat om de gezondheid van zwemmers en surfers, duurzame kwaliteit van het watermilieu en de verplichting om te voldoen aan Nederlandse en Europese wetgeving, zoals de Zwemwaterrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water.”•

**‘MENSEN
REDENEREN:
WAT MAAKT
DIE ENE
TOILETLOZING
VAN MIJ
NOU UIT?’**